

LAB-ek 50 urte bete ditu

Ezker abertzaleko baso hartatik, arbola bakarra zutik

1970eko hamarkadaren erdialdean sigla dantza itzela zegoen euskal panorama soziopolitikoan, eta horien artean mordoxka bat ezker abertzalekoak. Mende erdi geroago, denboraren higaduraren edo errepresioaren ondorioz, horietako gehien-gehienak desagertuta daude, arbola bakarra geratzen da zutik itsas hegi honetan: LAB sindikatua.

 XABIER LETONA BITERI

1974an sortu ziren Comisiones Obreras Abertzales izenekoak, ordurako ospetsu eta indartsu ziren Comisiones Obrerasen moldera, baina izaera abertzalearekin. Urte horretan bertan, udazkenean, horietako hainbat taldek topo egin eta LAB sortu zuten, Langile Abertzaleen Batzordeak. 1975eko otsailaren bueltan egin zuten lehen Biltzar Nazionala Miarriz eta sindikatuak bidaiari ekin zion langile mugimendua bor-bor zegoenean. Francoren diktadura bere amaieran zegoen eta, besteak beste, ETA barruko *mili* eta *poli-milien* arteko tira-birak gori-gori ziren eta LABen ere gogotik nozitu zituzten. Edozein kasutan, aurrera egin zuen, orduko giro sindikal iraultzailean nazio arazoa ere lantegietara ekarrita eta izaera sindikal hutsari izaera soziopolitiko gaineratuta; hala definitu zuen bere burua duela 50 urte eta horretan jarraitzen du gaur egun.

70eko hamarkadakoak urte gogorrak izan ziren LABentzat, besteak beste, barne tira-birengatik. 1977an Moncloako Ituna sinatu zen Espainian, eta horrek

horma gisako bat altxatu zuen erreforma arbuia eta onartzen zuten sindikatuen artean. Ezker abertzalean Herri Batasunak eta Euskadiko Ezkerrak irudikatu zituzten bi bide horiek, eta zatiketa horrek izan zuen eraginik oraindik bi sektoreak elkarrekin aritzen ziren LABen. Horrela, 1980ko LABeko II. Kongresuan, Euskadiko Ezkerrako sektoreak ELAra jo zuen.

Urte gogorrak ziren maila guztietan. Nazioarte mailan neoliberalismoa haginak zorrotzen ari zen erasoari ekiteko. 1973ko petrolioaren krisia munduko ekonomia astintzen ari zen eta Euskal Herria ez zen salbuespena. Trantsizioa eman zen Espainian. ETAko bi adarren jardun armatua oso gogorra zen. 1980ko hamarkadaren hastapenetan Gernikako Estatutua eta Nafarroako Foru Hobekuntza oinez hasi ziren. 1981eko otsailaren 23an estatu kolpe saiakera ere izan zen Espainian. Eta 1982an PSOE Espainiako Gobernura iritsi zen eta birmoldaketa industrial zorrotzari ekin zion.

Moncloako Ituna hasi zen panorama instituzional berria finkatzen eta 1990eko hamarkadara arteko euskal

LABeko II. Kongresua Donostian, 1980an. Horretan Euskadiko Ezkerrako sektorea ELAra joan zen.

eredu sindikala zehaztu zen apurka: batetik, eskema instituzionalaren bueltan egituratu ziren UGT, CCOO eta ELA; eta bestetik, LAB, CNT, SU, CSUT... eta gerora desagertu ziren beste zenbait sindikatu txiki. Rafa Diez LABeko buruzagi historikoak berba hauekin laburbildu zituen multzoak gerora: “kudeaketa sindikal-gintza” eta “konfrontazio sindikal-gintza”.

INDARRA HARTZEN

1980an egindako ezohiko kongresuan, LABek gehiengo handiz erabaki zuen Koordinadora Abertzale Sozialistan (KAS) sartzea, ordurako jada erreformaren kontrako euskal ezetza gidatzen zuen erakundea: Konstituzioari ez, Gernikako Estatutua eta Foru Hobekuntzari ere ez,

LOUBET / ARGIA CC BY-SA

ezta Moncloako Itunari ere. Jon Idigoras, Joselu Cereceda edota Alberto Pelaez ziren sindikatuan nabarmentzen ari ziren izenetakoak. Lehenbiziko urteak oraindik xumeak izan ziren ordezkaritza eta afiliatuei dagokienez, baina agudo samar handitu zen: 1980ko hauteskundeetan 785 ordezkari (%4,53) lortu zituen Hego Euskal Herrian eta 1986an 1.876 zituen jada (%17,26).

Ezker abertzaleko gainerako indarrak moduan –bereziki Herri Batasuna– LAB biziki hazi zen urte horietan, eta hamarraldiaren bigarren erdian ETA Espainiako Gobernuarekin negoziatzera iritsi zen Aljerren. Panorama ekonomiko-soziala, ostera, oso gogorra zen Euskal Herrian eta langabezia tasak %23a gainditu zuen

1986an. PSOEk akuilatuta, birmoldaketa industrialak gupidagabe erortzen ziren langileen bizkar eta horien erresistentzia ere ez zen nolana hiko: Euskaldunako Ontzioletako borrokak garai horretako langile borroken sinbolo bihurtu ziren. Intentsitate desberdinarekin bada ere, herrialde garatuetako egoera antzerakoa zen, eta gerora neoliberalismo gisa izendatu zen horrek paretaren kontra jarri zituen ezkerreko alderdiak, sindikatuak eta, oro har, langile mugimendu osoa. Molde berri bateko kapitalismoaren hasiera besterik ez zen izango, haren haginkadak bere horretan mantendu baitira hurrengo hamarkadetan ere, gaur egun arte.

Egoera horren erantzun gisa, 1988ko abenduaren 11n greba orokorra egin

zen: “Espainiako historia garaikidean seguruenik inoiz ez da horren greba arrakastatsurik izan”, zehazten du Emilio Majuelo historialari nafarrak *Historia del sindicato LAB. Langile Abertzaleen Batzordeak (1975-2000)* liburuan. Seguruenik, Majuelorena da LABen historia zehazten aztertzen duen lana, eta erreportaje hau gauzatzeko tresna garrantzitsua izan da. LABeko kide Joserra Bustillo kazetariaren lanak eman zion segida Majuelorenari, *LAB sindikatuaren historia II. Hator gorrira! (2000-2005)* eta hau ere baliagarria izan zaigu.

LABen bidelagun izango zen sindikatu txiki baten sorrera ere izan zen 1985ean, ezker abertzaletik harago antolatutako euskal ezker alternatiboaren bueltan sor-

tua, ESK, gaur egun ere aktibo jarraitzen duena. Hitzarmen kolektiboaren bueltan, halaber, Majueloren iritziz hamarraldia- ren amaiera aldera, edukie zegokionean LAB hurbildu zen ELA, UGT eta CCOO zuten ikuspegira, baina desberdintasuna hitzarmenak defenditzeko moldeetan zegoen. Apurka baldintzak sortzen ari ziren, 1990eko hamarraldian euskal sindikalgintzan giltzarri izan zen gertararako: ELA eta LABen arteko elkarlana.

PARADIGMA ALDAKETA EUSKAL SINDIKALGINTZAN

Euskal Herrian bizi zen gatazka bortitzaren bi esparruetan kokatzen ziren orduan bi sindikatu abertzaleak: ETaren aurkako esparru zabalean ELA, eta Euskal Nazio Aspakenaren Mugimenduaren baitan LAB. Ajuria Eneko Itunak, gainera, lortu zuen ezker abertzalea ordura arte ez bezala zokoratzea, eta bi blokeen arteko aurrez aurreko oso indartsua gertatu zen. Bada, ELA eta LABen arteko jardue- ra bateratua izan zen garai hartan ezker abertzalea isolatzeko ahaleginaren arrakalarik esanguratsuenak.

Hainbat faktorek erraztu zuten elkarlan hori, eta inportanteenetako bat 1988ko ELAko VII. Kongresuan eman zen, non Joxe Elorrietak Alfonso Etxebarria ordezkatu zuen idazkaritza nagusian eta ELA gaurdaino ekarri duen aldaketa handiaren hasiera irudikatu zen. Urte luzez ELAko komunikazio arduradun izan zen German Kortabarriaren *Gauzak horrela (ere) izan ziren. ELA 1976-2006* liburuan “ELAren Perestroika” –Balentin Bengoa militante historikoaren hitzak

Joxerra Bustillo kazetariak ere hala ikusi zuen 1999ko une hura: “Garai hartako gertakari politikoek ezkutatu egin zuten ELAren asmoa: LAB bereganatzea”

ziren– gisa izendatzen da une hura.

Bidea apurka egin zen, ordea, bi sindikatuak urruti zeuden elkarrengandik. 1991n ELAko *2000rako sindikalismoa* txostena egin zuen eta hor argi ikusten da ELAko LABekiko zuen begirada uzkurra: “Zorrotz hartuz gero, erakunde hau ez da sindikatu bat, KAS alternatibaren lantegietarako transmisio-uhala baizik”. Eta gerora urte luzez LABek ELArekiko izango duen mesfidantzarako arrazoirik ere aurki daiteke txostenean, balizko euskal sindikatu abertzale bakarraz hausnartzen baita lerro haietan: “Edozein sindikalista abertzalerentzat erakunde bakarra eduki ahal izateak izango lukeen garrantziaz hausnartzera ausartzen da agiria”, dio Kortabarriak bere liburuan. Gerorako ikusiko dugun moduan, harkadaren amaieran argi ikusiko da mesfidantza hori zein indarrez azalera- tuko den.

1994KO OTSAIL GILTZARRI HURA

1990eko hasieran mugimendu berriak izan ziren eta une batez ELA, LAB eta

CCOO ekintza bateratuan aritu ziren. 1992an Rafa Diez LABeko idazkari nagusi izendatu zuten eta Joxe Elorrieta- rekin batera bi sindikatuen hurrengo urteetako elkarlanaren ikur bihurtu zen bikotea. 1994ko urte berean eman zen jarduera batu horren une esanguratsue- nekoa, otsailaren 19an bi sindikatuek manifestazio bateratua deitu zutenean *Euskal langileok geure buruaren jabe* goi- burupean. Bi idazkari nagusientzat “egun historikoa” izan zen. Ez da nolanahikoa 2015ean Ipar Hegoa Fundazioko *Ikus- mira* agerkarian Rafa Diezek urte hortaz egiten duen irakurketa: “Urte hori euskal sindikalismoaren atzera begirako atzer- keta guztien inflexio-puntua da”.

1998an sinatu zen Lizarra-Garaziko Itunerako lan garrantzitsutzat hartu izan da beti bi sindikatuen arteko elkarlana, ilusio handia eragin zuen euskal gizarte- ko esparru zabaletan, eta gaurdaino no- la-hala luzatu den “euskal gehiengo” sin- dikalaren aroa –ELA, LAB, ESK, Steilas, EHNE eta Hiru– ireki zuen. 1994-95eko hauteskunde sindikaletan ELAko ordezkari- tza %35,27 lortu zuen Hego Euskal Herrian eta LABek %14,56, bien artean %49,83. Arrazoi askorengatik ELA aspal- di konturatu zen UGT eta CCOOekin ezin zuela aurrera eraman bere eredu sin- dikala. Hala aitortzen du Kortabarriak: “Bere nagusitasun sindikala eraginkorra izan zedin LABen premia zuen ELAko”. 1995ean LABek beste mugarri garrantzi- tsu bat zeharkatu zuen: ordezkari- tza %15etik gora egin zuen eta horrek nego- ziazio sozialaren eremu instituzionalean parte hartzeko aukera ematen zion, non

Ezkerrean Iruñeko Gazteluko Plazako mobilizazio bat eta eskuinean Maiatzaren Leheneko bazkari batean. / ARGAZKIAK: LAB

Ezkerrean euskal esparru burujabatean aldeko mobilizazio batean, eta eskuinean, zaintza eredu berrien aldarrikapenean. / ARGAZKIAK: LAB

aurrerantzean ELAk eta LABek gehien-
goa izango zuten. Harreman horren une
gorenetakoa izan zen 1999ko maiatzean
35 orduen alde Hego Euskal Herrian el-
karrekin bultzatu zuten greba orokorra.

MALLABIKO BILERA

Hondatze bidean zegoen harremanean
aurrera egiteko bi sindikatuak bilera egin
zuten Mallabian 1999ko ekainean, ETA-
ren su-etena oraindik indarrean zela. Bi-
lera hartan egon zen Kortabarriak bere
liburuan kontatzen duenez, elkarlanean
beste urrats sakon bat emateko propo-
samena luzatu zion ELAk LABi: “Bi sindi-
katuek erdibana kudeatuko zuten funda-
zio baten sorrera; Ipar Euskal Herrirako
planteamendu sindikal posible baten az-
terketa elkarrekin egitea; eta koordina-
ziorako egitura iraunkorra ematea ELA,
LAB eta beraiekin elkarlanean ari ziren
beste sindikatuaren arteko harremanari”.
Erresistentzia kutxa bakar eta bateratua-
ren aukera ere mahaiaren gainean utzi
zuen. LABeko ordezkarien “txundimenak
goia jo zuten”, dio Kortabarriak.

LABek hurrengo egunetan eman zion
ezezko borobila proposamenari, eta
“LAB irensteko EEP (erosteko eskaintza
publikoa)” moduan hartu zuten. Joserra
Bustillok bere liburuan azaltzen duenez,
Rafa Diezek esan zuten “LABek elkar-
lanari egindako erasotzat hartu zuela
planteamendu hori”. Eta Bustillok ere
hala ikusi zuten: “Garai hartako gertakari
politikoez ezkutatu egin zuten ELAren
asmoa: LAB bereganatzea”.

Edozein modutan, bi sindikatuaren ar-
teko elkarlan hori eraginkorra izan zen
aurrera begira ere, baina haien harre-
mana errusiar-mendi bat izan da azken
hiru hamarkadetan, elkarrekiko mes-
fidantza beti airean, orain ekintza ba-
tasuna gauzatu orain elkarren arteko

Mende hasierako 35 orduko
lanaldi aldarrikapena 30
ordukoa bihurtu da gaur
egun, desazkundearen gai
konplexuari nolabaiteko irudia
emateagatik

oso akusazio gogorak elkar gurutzatuz.
Diezek hala idatzi zuten 2015eko *Ikus-
mira* hartan harremanaren garrantziaz:
“Ausardiaz eta dimentsio estrategikoz
begiratu behar diogu sindikalismo aber-
tzearen lankidetzari. Posible da, baina
berezkoa da, baina, gainera, ez du alterna-
tivarik aurrez aurre ditugun erronken
tamaina ikusita”. 2017an egin zuten el-
karlanari forma emateko azken ahalegi-
na, *Aldebakarreko burujabetza prozesu
sozial baten alde* adierazpen bateratua
aurkeztuta, Kataluniako erreferendu-
maren testuinguruan. Ika-mikek, aldiz,
berehala utzi zuten ezerezean ahalegina.

EGOKITU BEHARRA

XX. mendeko lehen hamarkadan ezker
abertzaleko legez kanporatzearen aroa
ireki zen. Ez zuten LAB harrapatu, bai-
na salaketa han akusazioa hemen, sindi-
katua ere estu hartu zuten. Horren
erakusle da 2009an Rafa Diez atxilotu
zuela Espainiako Poliziak, eta 2017ra
arteko tartean sei urte espetxean ira-
gan behar izan zuela *Bateragune auzia-*
-n ETako kide izatea leporatuta. Diez ez
zen jada LABeko idazkari nagusi, baina
oraindik sindikatuaren pertsona erre-
ferentziala zen.

Egoera horrek bere ifrentzia ere izan
zuen, ezker abertzalearen ataka estu
horretan LAB mugimenduko legezko
erreferentzia garrantzitsuena moduan
geratu baitzen, eta bere ekarpena han-
dia izan zen ETAk 2011n borroka arma-
tua alboratzeko bidean. Mende berrian,
gainera, bere indarra handitzen jarraitu
zuen: 2005ean ordezkarietza sindikala-
ren %15,11 zuen eta 37. 812 afiliatu.
2024ra arte jarraitu du hazkunde ho-
rrek: 2023ko hauteskunde sindikaletan
Hego Euskal Herriko ordezkarietza
%19,60ra iritsi zen eta 2024ko 50. ur-
teurrenara 50.000 afiliatuko langa gain-
dituta sartu da.

Neogoziazio kolektiboari begira 2000.
hamarkadako lehen urteetan izan ziren
ezohiko mugimenduak euskal sindikali-
gintzan. Hala, 2004an UGTk, CCOO eta
LABek Metalgintzan –2005ean errepi-
katu zen– eta Osakidetzan akordioak lortu
zituzten. ELAren haserre handia eragin
zuen horrek. 1980ko eta 1990eko ha-
markadetan ia pentsaezinak ziren mol-
de horretako mugimenduak, baina XXI.
mendean hainbatetan errepikatu dira.
Akordio berrien testuinguru hartan, hala-
ber, 2005eko otsailean LABeko eta UGT-
ko idazkari nagusien lehen bilera ofiziala
eman zen. Sasoi hartan, ezker abertzalea
eta PSOE 2006an emango zen Loliako
prozesua prestatzen ari ziren jada.

Esparru ekonomiko eta sindikalean
ere urte latzak izan ziren: 2008tik aurre-
ra herrialde garatueto ekonomietan
ireki zen finantza krisi gogorak lurri-
kara ekarri zuten euskal gizartera eta,
euskal gehiengo sindikalak gidatuta,
2009tik 2013ra sei greba orokor anto-
latu ziren Hego Euskal Herrian. Neoli-
beralismoaren estutzeak, ordea, aurrera
jarraitu zuten eta langileen eskubideetan
atzeratu egin zen; adibide moduan, erre-

tiro adina 65 urtetik 67 urtera luzatu zen, eroste ahalmena txikitu egin da eta prekaritatea eguneroko ogi bihurtu da, bereziki gazteen artean. Oro har, gizarteko sektore zaurgarrienak biziki ahulduta atera ziren krisi horretatik. 50. urteurrenaren karietara LABek argitaratutako liburuan epai zorrotza egin du Ainhoa Etxaide idazkari nagusi ohiak: “Ez genuen lortu agenda neoliberalaren inposaketa ekiditea”.

BELAUNALDI ALDAKETA

Testuinguru horretan guztian, LABek bere burua birmoldatzen jarraitu behar zuen. 1992raino egin behar da atzera emakumearen alorrak bere lehen urratsak modu ofizialean egiten ikusteko, orduan sortu baitzuten Emakumearen Esparrua, III. Kongresuan; afiliatuen herena emakumezkoa zen jada sindikatuan, baina Kongresuan hautatutako zuzendaritzan 23 kideetatik bakarra zen emakumea. Mende berriarekin bat, feminismoaren aldarriak indartzen joan ziren apurka, eta hori gizartean ere islatzen zen. Horrela, 2008an Ainhoa Etxaidek ordezkatu zuen Rafa Diez idazkaritza nagusian, eta 2017an beste emakume batek ordezkatu zuen Etxaide: Garbiñe Aranburuk, oraingoa koor-

dinatzaile orokorraren tituluarekin. 2022tik aurrera Aranburuk Igor Arroyorekin partekatzen du koordinazio kargua. Feminismoaren apurkako indartze hori barik, nekez uler daitezke geroago etorriko ziren Martxoaren 8ko eta zaintzaren inguruko grebak.

2000. urtean Ipar Euskal Herrira ere zabaldu zen LAB, eta hango koordinatzailea emakumea da ere gaur egun, Argitxu Dufau. Hainbatetan Frantziako sindikatu nagusien boikota jasan behar izan badu ere –adibidez, Maiazaren Lehenean Baionan–, lortu du harrresi hori gainditzea, eta lan eremuaz gain, etxebizitza eta ekologiaren munduan ere ari da lanean. XX. mendeak alorugaritara berregokitu beharra ekarri die sindikatuei, izan mugimendu feministaren bultzadagatik, izan klima aldaketaren eraginagatik. 1974an independentzia eta sozialismoa ziren LABen iparrorratzak, eta gaur egun ere horretan darrai: “Independentzia da Euskal Estatu Sozialista eratzeko bitartekoak eta baldintzak bermatzen dituen estatu bakarra”. Sortu eta Ernairekin batera osatzen du gaur egun ezker abertzaleko antolaketa esparrua.

Klase sindikatua da LAB, baina “soziopolitikotzat eta kontraboteretzat” ere

jotzen du bere burua, eta aire berrien bultzadan barneratzen ditu bestelako adjektiboak, besteak beste, “feminista, antiarrazista, inklusiboa, internazionalista eta ekologista”. Mende hasierako 35 orduko lanaldi aldarrikapena 30ekoa bihurtu da gaur egun, desazkundearen gai konplexuari nolabaiteko irudia emateagatik, 1.400 euroko gutxieneko soldata eskaera hor dago, eta zaintza sistema publiko komunitarioak ere oinarritzko lekua hartu du bere jardunean. Eta bide bihurri horietan, Euskal Herriko ordezkariak sindikalaren %20 desiatua gainditzekotan da.

2021ean EHUko irakasle Jon Las Herasek eta Lluís Rodríguez ekonomilariak Euskal Herriko eta Espainiako Estatuko gatazka sozialak aztertu zituzten, eta bateko zein besteko greba kopuruak ere konparatu zituzten: greba gehiago eta gatazka sozial gehiago dagoen lekuetan, langileek lan baldintza hobekoak dituztela ondorioztatu zuten. Ez da iparrorratz txarra sindikatu batentzat, sindikatuek, oro har, une samurrak bizitzen ez dituzten garaiotarako. LAB indarrez iritsi da mende erdiko talaiara eta, itxura guztien arabera, egoera egokian dago sindikalgitza modernoaren erronka handiei aurrez aurre begiratzeko. ●

Irail-urrikoa, kalean!

**EUSKARA
IKASLEA
ZARA?
IRAKASLEA?**

aizu!

3,90 euro
Aldurazko liburu bat
160 orrialde

490
Liburu bat
160 orrialde

Aldegarri gertatu da eta Euzko gatazka

Itziar Ituño
Beti Aurrera!

- EUSKARAZ IRAKURTZEKO OHITURARIK EZ DUTENENTZAT
- BALIAGARRIA EUSKARA IRAKASLEENTZAT
- 10 ZENBAKI URTEAN

Egin harpidetza aizu.eus atarian. Harpidetza digitala, paperezkoa edo digitala+paperezkoa.